

płk dr Marcin Liberacki

Departament Nauki i Szkolnictwa Wojskowego

Ministerstwa Obrony Narodowej

Proces kształcenia członków formacji mundurowych w kontekście bezpieczeństwa państwa

Abstrakt

W dobie dokonujących się współcześnie przemian w środowisku bezpieczeństwa dotyczących każdej sfery funkcjonowania człowieka oraz w związku z wszechobecną globalizacją i niepewną sytuacją międzynarodową, zauważamy, że bezpieczeństwo państwa i jego obywateli nabiera szczególnego znaczenia. Na jego rozstrzygający kształt wpływ ma wiele czynników, w tym między innymi, właściwy poziom kompetencji członków formacji mundurowych czuwających nad zachowaniem jego status quo. Wiedza i umiejętności żołnierzy, policjantów, strażaków i funkcjonariuszy są nabywane i doskonalone nie tylko w codziennym działaniu, lecz przede wszystkim podczas realizacji procesu kształcenia i szkolenia zawodowego. W swoich działaniach potwierdzają oni, że szeroko pojęta edukacja sprzyja realizacji przedsięwzięć służbowych i pomaga w formułowaniu celów podejmowanych działań oraz realizacji często złożonych procesów. Celem artykułu jest pokazanie czytelnikowi, jak ważne miejsce w kontekście efektywnej realizacji przedsięwzięć służbowych, tak istotnych dla zapewnienia bezpieczeństwa państwa, ma wiedza i umiejętności zdobywane w czasie realizacji procesu kształcenia członków formacji mundurowych. W procesie tym, rozumianym jako systematyczny i regularny, ważną rolę odgrywają aspekty zarówno praktyczne oraz specjalistyczne, jak i humanistyczne oraz społeczne. Właściwa kompozycja procesu kształcenia umożliwia przygotowanie kompetentnych członków formacji mundurowych, którzy będą przygotowani do podejmowania działań w sytuacjach występujących zagrożeń w środowisku bezpieczeństwa.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo państwa, proces kształcenia, formacje mundurowe

The Process of Education of the Members of Uniformed Units in the Context of the State Security

Abstract

In the time of contemporary changes in the security environment, affecting every sphere of human functioning and in connection with the common globalization and the uncertain international situation, the security of the state and its citizens seems to be an extremely important matter. Its decisive shape is influenced by many factors, including, among others, the appropriate level of competence of members of uniformed formation who monitor the status quo. The knowledge and skills of soldiers, policemen, firemen and other officers are acquired and improved not only in everyday activities, but above all, during the process of vocational education and training. In their activities, they confirm that widely understood education favors the implementation of business ventures and helps in formulating the objectives of undertaken activities and the implementation of often complex processes. The aim of the article is to show how important in fulfilling the duties and ensuring the state security, are the knowledge and skills acquired during the training process of the members of uniformed formations. In this process, understood as a systematic and regular, the practical, specialist as well as humanistic and social aspects play a very important role. The proper organization of the education process makes the preparation of competent members of uniformed units, prepared to handle any emergency situation, possible.

Keywords: state security, education process, uniformed formations

Wstęp

Każda grupa zawodowa, której funkcjonowanie jest związane z zapewnieniem bezpieczeństwa państwa i jego obywateli, musi stale określać i dostosowywać zadania i funkcje odpowiednio do występujących i pojawiających się nowych potrzeb oraz zagrożeń. Działania te mają bezpośredni wpływ na właściwe funkcjonowanie społeczności oraz państw. Takie podejście wynika z realizowanej, obowiązkowej polityki, która skupiona jest na zapewnieniu obywatelom realnego bezpieczeństwa. Podejmowane przez rządy krajów zmagania w tym zakresie wynikają z faktu, iż bezpieczeństwo państwa i obywateli jest ich niezbywalnym i podstawowym prawem.

Rozwój sytuacji związanej z systemem wyższego szkolnictwa w kraju spowodował, że uczelnie wojskowe, podobnie jak Policji czy Państwowej Straży Pożarnej, w zakresie działalności naukowo-dydaktycznej podlegają, oprócz zapisów resortowych, także powszechnie obowiązującym dla całego wyższego szkolnictwa państwa przepisom ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym* [8]. Takie usytuowanie uczelni mundurowych umożliwia m.in. nadawanie tytułów zawodowych oraz stopni i tytułów naukowych, które są honorowane na rynkach cywilnych w kraju i poza jego granicami. Możliwa jest międzynarodowa wymiana nauczycieli akademickich i studentów pomiędzy różnymi uczelniami, kształcącymi w podobnych profilach i na zbieżnych kierunkach. Przyjęte rozwiązanie umożliwia kształcenie kompetentnych i wykształconych żołnierzy, strażaków, policjantów i funkcjonariuszy, których wiedza i umiejętności nie odbiegają od tych, jakie zdobywają ich koledzy w innych, prestiżowych ośrodkach poza granicami państwa. Przyjęte rozwiązania są efektem podjętej współpracy oraz wynikają z dokonujących się przemian w kontekście bezpieczeństwa międzynarodowego i wewnętrznego.

1. Proces kształcenia – aspekt teoretyczny

Nieustannie, od lat trwają prace nad poprawą jakości kształcenia, upowszechnienia wiedzy i kultury oraz podnoszenia prowadzenia badań naukowych przez polskie szkoły wyższe. Obecnie uczelnie mundurowe, jak i cywilne muszą (...) *sprostać niełatwym wyzwaniom, trudnym do rozwiązania dylematom i napięciom związanym w znacznym stopniu ze zmianami zachodzącymi w otoczeniu społeczno-gospodarczym polskich i nie tylko polskich uczelni: wartości akademickie versus służebność społeczna, autonomia versus podległość zewnętrznej kontroli, kultura akademicka versus kultura korporacyjna, rynek pracy versus formacja obywatelska, elitarność versus masowość kształcenia* [9, s. 19].

Powyzsze wskazuje na zasadnicze kierunki dalszego rozwoju uczelni polskich. Z pewnością inaczej zostaną one sprecyzowane w uczelniach cywilnych i mundurowych, uniwersytetach i politechnikach, szkołach publicznych i niepublicznych itp. Każda szkoła wyższa różni się od innej i takie różnice powinny się pogłębiać. Nie da się zastosować jednej wspólnej drogi rozwoju dla wszystkich uczelni, ponieważ to co dobre dla jednej, nie musi okazać się sprzyjające dla innej. Nie ulega jednak wątpliwości, że nieuniknione jest

podjęcie działań przez każdą placówkę z osobna. Musi się to odbywać z zachowaniem odrębności, autentyczności i oryginalności. Wyłącznie takie podejście gwarantowało będzie, że uczelnie dobrze wypełnią swoją rolę i właściwie będą służyły potrzebom kraju i społeczeństwa. Zaprezentowane deklaracje nie będą w jednakowy sposób wpływały na funkcjonowanie poszczególnych uczelni, jednak wydają się na tyle uniwersalne, że warto je rozwinąć. Do zasadniczych dylematów funkcjonowania szkół wyższych, w tym kształcących na potrzeby formacji mundurowych, należeć będzie:

- respektowanie zapotrzebowania społecznego zgłaszanego pod adresem uczelni – tak by wpisały się one w niezbywalną dla szkół wyższych i społecznie doniosłą perspektywę badawczą motywowaną dążeniem do bezinteresownego poznania prawdy,
- zachowanie i umacnianie właściwej uczelniom autonomii – z gotowością poddania społecznej kontroli przejrzystych reguł dotyczących programów badań naukowych, dydaktyki, awansu naukowego i zarządzania,
- kultywowanie etosu akademickiego sprzyjającego rozwojowi nauki i edukacji akademickiej – stosującego jednak we własnym systemie zarządzania reguły i mechanizmy działania właściwe dla wszelkich instytucji publicznych,
- takie kształcenie studentów, które pozwoli im elastycznie i kreatywnie wejść na rynek pracy,
- dbałość o jakość kształcenia, przejrzystą i harmonizującą z misją uczelni, uwzględniającą trzy jego wymiary: przekaz wiedzy, wyposażanie w umiejętności i kształtowanie postaw,
- integralne, humanistyczne formowanie studentów tak, by mogli aktywnie i odpowiedzialnie uczestniczyć w życiu publicznym,
- jasne i wiarygodne zdefiniowanie misji poszczególnych uczelni, uwzględniające ich różnorodność, zadania i przeznaczenie,
- troska o rozwój elitarnych uczelni i kierunków studiów, podejmujących najważniejsze naukowe wyzwania i kształcące ludzi nauki uczestniczących w rozwoju nauki w wymiarze światowym,
- organizowanie i rozwijanie edukacji szerokich warstw społecznych, z wykorzystaniem osiągnięć naukowo-technicznych,
- obecność uczelni w życiu publicznym, wspierająca ducha racjonalnego dialogu społecznego [9, s. 19–20].

Permanentnym zmianom, o których napisano powyżej, podlegają także systemy, gdzie kształtowane są kompetencje członków formacji munduro-

wych, do których zalicza się m.in. Siły Zbrojne RP (SZ RP), Policję, Państwową Straż Pożarną (PSP), Straż Graniczną (SG) oraz Służbę Więzienną (SW). Resort obrony narodowej, podobnie jak Policja, Państwowa Straż Pożarna czy Straż Graniczna posiadają własne uczelnie oraz centra i ośrodki szkolenia. Odgrywają one zasadniczą rolę we właściwym przygotowaniu strażaków, żołnierzy, policjantów i funkcjonariuszy do wykonywania stojących przed nimi zadań. To właśnie te ośrodki wyposażają ich we właściwe kompetencje i umiejętności niezbędne do wykonywania zadań mających wpływ na zapewnienie bezpieczeństwa państwa i jego obywateli.

2. Kształtowanie kompetencji w formacjach mundurowych

Najbardziej rozbudowany system kształcenia i szkolenia posiada resort obrony narodowej. Dysponuje on pięcioma uczelniami wojskowymi, do których należą: Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie, Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie, Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni, Akademia Wojsk Lądowych we Wrocławiu oraz Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych w Dęblinie. Przygotowują oficerów do wykonywania zadań związanych z przeznaczeniem sił zbrojnych, adekwatnie do istniejących i pojawiających się zagrożeń. Są ponadto ośrodkami analityczno-badawczymi, które wykonują między innymi zadania niezbędne do wspierania procesów w zakresie zmian dotyczących planowania i programowania rozwoju SZ RP oraz wprowadzania na ich wyposażenie sprzętu o najwyższej jakości i o największym stopniu zaawansowania technologicznego. Oprócz funkcjonujących pięciu uczelni wojskowych, Siły Zbrojne RP mają do dyspozycji jedenaście prężnie działających centrów, które w ramach różnorodnych form doskonalenia zawodowego realizują szkolenia dla wszystkich rodzajów wojsk.

Kształcenie wyższe w Państwowej Straży Pożarnej realizowane jest w Szkole Głównej Służby Pożarniczej. Jest ona uczelnią publiczną, kształcąca strażaków Państwowej Służby Pożarniczej, a także funkcjonariuszy innych służb oraz osoby cywilne. Zasadniczy profil kształcenia jest ukierunkowany na bezpieczeństwo powszechne i ochronę ludzi. Ważną rolę w funkcjonowaniu szkoły mają liczne kontakty zagraniczne, dzięki którym studenci uczelni mogą systematycznie podnosić swoje kompetencje i korzystać z najnowszych osiągnięć naukowych i technicznych. Działania uczelni są wspierane przez trzy szkoły aspirantów Państwowej Straży Pożarnej, szkołę podoficerską oraz

piętnaście ośrodków szkoleniowych. Mają one rudymen tarne znaczenie we właściwym kreowaniu kompetencji zawodowych strażaków Państwowej Straży Pożarnej. Ośrodki szkolenia funkcjonują na poziomie wojewódzkim i usytuowane są przy komendach wojewódzkich Państwowej Straży Pożarnej.

Kompetencje zawodowe policjantów są kształtowane w jedynej tego typu uczelni w kraju – Wyższej Szkole Policji w Szczytnie. Jej główny nurt działalności skupia się na kształceniu kadr kierowniczych i dowódczych na potrzeby tej formacji. Przygotowuje jednocześnie przyszłe kadry do wykonywania zadań m.in. w Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej, sądownictwie, prokuraturze, Służbie Więziennej oraz Straży Miejskiej. Absolwenci tejże uczelni mogą ponadto znaleźć zatrudnienie w administracji publicznej, centrach kryzysowych, ośrodkach pomocy społecznej i organizacjach pozarządowych.

Jako ceniony ośrodek kształcenia w Polsce i na świecie, współpracuje z wieloma ośrodkami naukowymi w kraju oraz za granicą. Policja posiada system kształcenia i szkolenia zawodowego, w ramach którego występują ponadto: Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Szkoła Policji w Pile, Szkoła Policji w Słupsku oraz Szkoła Policji w Katowicach.

Straż Graniczna jest kolejną formacją analizowaną w opracowaniu. Kompetencje funkcjonariuszy tejże organizacji są kształtowane w następujących ośrodkach: Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie, Centralnym Ośrodku Szkolenia Straży Granicznej w Koszalinie oraz Ośrodku Szkoleń Specjalistycznych Straży Granicznej w Lubaniu. Centra te realizują przygotowanie funkcjonariuszy do realizacji przedsięwzięć na stanowiskach przewidzianych dla podoficerów, chorążych i oficerów, poprzez realizację kursów specjalistycznych, doskonalących oraz szkoleń.

Z kolei funkcjonariusze i pracownicy Służby Więziennej podnoszą swoje kwalifikacje zawodowe w Centralnym Ośrodku Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu, który jest jednostką organizacyjną Służby Więziennej. Na szkolenia przewidywane dla podoficerów, chorążych i oficerów kierowani są wyłącznie funkcjonariusze i pracownicy tej formacji. Ośrodek wykonuje zadania tylko na potrzeby funkcjonowania Służby Więziennej, a nadzór nad jego działalnością sprawuje Dyrektor Generalny Służby Więziennej. Ta główna placówka dydaktyczna tej formacji mundurowej przygotowuje uczestników kursów i szkoleń do objęcia stanowisk w Służbie Więziennej poprzez wyposażanie ich w odpowiedni zasób wiedzy ogólnopenitencjarnej, społeczno-prawnej

i specjalistycznej, a także kwalifikacje i umiejętności postępowania w różnorodnych okolicznościach zawodowych.

Żywiłość zmian w środowisku bezpieczeństwa oraz wylaniające się zagrożenia sprawiły, że przeobrażenia systemu bezpieczeństwa państwa stały się konieczne. To z kolei spowodowało zmiany wymagań stawianych przedstawicielom formacji mundurowych. Takie podejście znajduje potwierdzenie w prężnie działających ośrodkach kształcenia i szkolenia, zdolnych do przekazywania aktualnej wiedzy i umiejętności, niezbędnych do właściwej identyfikacji pojawiających się zagrożeń i zapewnienia bezpieczeństwa.

Każdy wykonywany zawód wymaga posiadania odpowiednich kompetencji. Sytuacja taka dotyczy więc zawodu wykonywanego również przez członków formacji mundurowych. Jego indywidualizm sprawia, że jest on silnie zdeteminowany niezbędnymi do jego wykonywania kompetencjami i umiejętnościami. Czynniki te są ważnym elementem właściwego wykonywania zadań przez członków formacji mundurowych. Z kolei posiadanie odpowiedniego poziomu wiedzy i umiejętności stanowi istotną przesłankę do należytego wykonywania obowiązków służbowych. Zagadnienia te, wpisane w pragmatykę służby żołnierzy, policjantów, funkcjonariuszy i strażaków, umożliwiają właściwą i oczekiwaną realizację przedsięwzięć stojących przed członkami formacji mundurowych. Stąd też wykształcenie zawodowe i posiadane kompetencje są ważkim czynnikiem determinującym wykonywanie profesji i w konsekwencji zapewnienia bezpieczeństwa państwa i obywateli.

Dążąc do sprecyzowania kwestii odnoszących się do kwalifikacji niezbędnych do wykonywania zawodu mundurowego, poniżej, na podstawie badań własnych¹, przedstawiam sugestie zgłaszane przez oficerów w powyższym zakresie:

- odpowiedni udział, w procesie kształcenia, szkolenia i doskonalenia zawodowego zajęć praktycznych, w tym o zasięgu międzynarodowym, mających odzwierciedlenie w przyszłych działaniach zawodowych,
- podnoszenie poziomu znajomości specjalistycznej dokumentacji formacji mundurowych,

1 Terenowe badania własne realizowano w okresie 2009–2012 oraz 2014–2017 na grupach oficerów formacji mundurowych. Największą populację stanowili oficerowie SZ RP oraz Policji. Na kolejnych miejscach uplasowali się przedstawiciele Państwowej Straży Pożarnej oraz Służby Więziennej, z którymi realizowano badania sondażowe za pomocą wywiadu eksperckiego.

- podnoszenie rangi znaczenia przedmiotów humanistycznych i społecznych, jako element niezbędny do właściwego sprawowania funkcji dowódczych, zarządzających i kierowniczych oraz współdziałania w grupie,
- nieustanne podnoszenie kwalifikacji, w tym językowych, które powinno być rozumiane jako proces, nie zaś incydentalność,
- aktualność programów kształcenia i szkolenia, co odpowiada teraźniejszemu zagrożeniom środowiska bezpieczeństwa.

Każdy zawód wymaga posiadania od jednostek pewnego zasobu wiedzy i umiejętności, które są niezbędne do jego wykonywania. Tak również jest z członkami formacji mundurowych. Te szczególne kompetencje są zdobywane m.in. podczas działalności służbowej oraz organizowanych przedsięwzięć szkoleniowych i praktycznego działania.

Zasadniczym celem organizowanych wielu form podnoszenia kwalifikacji dla członków formacji mundurowych jest takie ich przygotowanie, aby sprościli realizacji najbardziej trudnych zadań w nadzwyczaj wymagających warunkach i podczas występowania różnych zagrożeń w środowisku bezpieczeństwa. Ustawiczne, a wręcz nawykowe uczestniczenie w studiach, kursach i szkoleniach przez członków formacji mundurowych zapewnia nabycie przez nich odpowiedniej wiedzy i umiejętności przydatnych w wykonywaniu zadań służbowych. Wpływa jednocześnie na właściwe kształtowanie kompetencji personalnych i społecznych, przygotowujących do wykonywania zadań na stanowiskach kierowniczych, sztabowych oraz zabezpieczających.

Reasumując należy stwierdzić, że prezentowane formacje mundurowe charakteryzują się cechą odróżniającą je od innych grup występujących w społeczeństwach. Jest nią wysoki poziom dyscypliny, która stanowi podstawę siły i imperatyw ich działania. Wymieniona kategoria jest konieczna w wykonywaniu złożonych i niebezpiecznych zadań. Ta szczególna cecha rozwija pewne zachowania, które często nazywane są mianem „esprit de corps”. Ten termin, pochodzący z języka francuskiego ma wiele znaczeń i może być rozumiany jako specyficzny system motywacyjny, poczucie szczególnej więzi z członkami danej organizacji, pamięć o tych, którzy zginęli i wreszcie pewną niematerialną siłę działania grupy. *Leksykon dydaktyczno-wychowawczy* precyzuje go jako (...) *ducha oddziały, ducha koleżeństwa, ducha zbiorowości żołnierzy zawodowych czy też patriotyzm oddziały. Na polu walki jest on uczuciem*

bliższym żołnierzowi, bardziej rozumiałym i bezpośrednio odczuwalnym nawet niż miłość Ojczyzny. W sytuacjach krytycznych, w warunkach działań bojowych, ma decydujący wpływ na postawę moralną żołnierza, wywala dodatkowe poświęcenie i siły w walce. Poczucie więzi z oddziałem, gotowość poniesienia ofiary na rzecz kolegów i wspólnej walki stanowiły zawsze o wartości oddziałów [7, s. 294–295]. Często wynik działania, bitwy czy potyczki, zgodnie z ideą „esprit de corps”, nie zależy od rozkazów przełożonych, liczby armat lub ludzi, którzy oddali życie podczas wykonywania zadania, ale od tej niematerialnej, niezwyklej wartości o olbrzymiej potędze. Zatem stan ducha może spowodować zwycięstwo lub sukces wykonania zadania, lecz także klęskę i upadek. Zaprezentowana ilustracja odnosi się nie tylko do wojska, lecz z pewnością można ją powielać na inne grupy wykonujące z narażeniem życia szczególnie ważne i trudne zadania, gdzie konieczne jest kolektywne działanie oraz występują silne więzi wewnętrzne i przekonanie o realizowanej wspólnej misji.

Istotną kwestią, na którą chcę zwrócić uwagę jest odpowiednie wielowymiarowe podejście do motywacji zatrudnionych członków formacji mundurowych. Otóż nie tylko czynnik ekonomiczny jest istotny, aczkolwiek potrzebny, do osiągnięcia dobrych wyników w pracy. Ważne jest także podejście ukierunkowane na konieczność dzielenia się (...) *odpowiedzialnością za osiągnięcie celów organizacyjnych i indywidualnych* [6, s. 360]. Taka postawa negująca wyłączenie aspekt ekonomiczny, czy tak zwanego humanistycznego traktowania nie stanowi wyrafinowanej metody oddziaływania w celu osiągnięcia lepszych efektów pracy.

W celu realizacji złożonych przedsięwzięć mających zapewniać bezpieczeństwo, niezbędny w mojej opinii, jest właściwy dobór ludzi do zajmowania stanowisk służbowych. Tak więc w formacjach mundurowych dużą wagę przywiązuje się do kompetencji, kwalifikacji i wiedzy osób zajmujących stanowiska w tych strukturach. Pośród tych kategorii istotne jest ponadto, aby dowódcy, szefowie (kierownicy, naczelnicy itp.) posiadali umiejętności nie tylko kierowania czy dowodzenia, lecz także przewodzenia i menedżerskie. Posiadanie takiego waloru, oprócz autorytetu formalnego, wynikającego z zajmowanego stanowiska, ułatwia realizację zakładanych celów i wykonywanie zadań. Role kierownicze w systemach mundurowych różnią się zdecydowanie

od tych, które są wykonywane w systemach cywilnych. Różnice wynikają ze specyfiki wykonywanych zadań, odpowiedzialności za sprzęt specjalistyczny, często także za życie ludzi. Wszystko to w świetle przepisów prawnych umożliwia formacjom mundurowym używanie najbardziej wyrafinowanych, a jednocześnie niebezpiecznych narzędzi i technik. Stąd właśnie tak ważna jest właściwa selekcja osób do zajmowania określonego stanowiska w hierarchii służbowej. Ma to bezpośredni wpływ na funkcjonowanie całej grupy oraz zgodne z prawem wykorzystywanie uprawnień, jakie są przynależne dla jej członków. Bardzo często są to uprawnienia umożliwiające podejmowanie działań, w których stawką jest ludzkie życie i zdrowie.

W świetle przeprowadzonych przeze mnie badań właściwość hierarchiczna członków instytucji mundurowych jest widoczna w kilku wymiarach. Otóż są oni z jednej strony podporządkowani, z drugiej natomiast zdolni do wywierania wpływu na podległych żołnierzy, policjantów, strażaków bądź funkcjonariuszy. Można zatem powiedzieć, że członkowie formacji mundurowych są zarówno mocodawcami, jak i realizującymi polecenia i rozkazy przychodzące „z góry”. Zgodnie z posiadaną władzą, wynikająca z zajmowanego stanowiska służbowego w hierarchii, przełożeni mogą wydawać polecenia podwładnym, lecz również egzekwować je możliwymi dostępnymi sposobami.

W dobie dokonujących się współcześnie przemian w środowisku bezpieczeństwa, dotyczących każdej sfery funkcjonowania człowieka oraz w związku z wszechobecną globalizacją i niepewną sytuacją międzynarodową zauważamy, że bezpieczeństwo państwa i jego obywateli nabiera szczególnego znaczenia. Na jego rozstrzygający kształt wpływ ma wiele czynników, w tym między innymi, właściwy poziom kompetencji członków formacji czuwających nad zachowaniem jego *status quo*. Wiedza i umiejętności żołnierzy, policjantów, strażaków i funkcjonariuszy są doskonalone i nabywane nie tylko w codziennym działaniu, lecz przede wszystkim podczas procesu szkolenia i kształcenia zawodowego. W swoich działaniach potwierdzają oni, że szeroko pojęta edukacja sprzyja realizacji przedsięwzięć służbowych, nawet w kontaktach w wymiarze multilateralnym. Pomaga w formułowaniu celów podejmowanych działań oraz realizacji często złożonych procesów.

Istnieje wiele powodów potwierdzających stwierdzenie, że kultura, a wraz z nią edukacja, stanowią ważne czynniki w zakresie utrzymywania i utrwalania bezpieczeństwa narodowego. Na uwagę w omawianym przeze mnie kontekście zasługuje twierdzenie Jana Czai, który sądzi, że *stosunki międzynarodowe są niejako ukoronowaniem długiego procesu różnorodnych relacji między*

grupami społeczno-kulturowymi, układającymi się w długi ciąg interakcji, od pojedynczych osób, poprzez grupy etniczne, religijne, aż po wielkie autoteliczne grupy kulturowe jakimi stawały się narody [3, s. 115]. Dlatego też dużego znaczenia nabiera właściwe wykorzystanie edukacji nie tylko w wymiarze międzynarodowym, lecz także państwowym. Dynamika wzajemnych relacji pomiędzy państwami, grupami czy ludźmi, staje się poważnym bodźcem wpływającym na kształt bezpieczeństwa. Wobec powyższego istotną rolę, w ujęciu problematyki edukacji i bezpieczeństwa pełni system kształcenia, szkolenia i doskonalenia zawodowego członków formacji mundurowych.

Podsumowanie

Podsumowując, warto podkreślić, iż funkcjonujące uczelnie „mundurowe” zasługują na szczególną uwagę. Znalazły się bowiem, kilkanaście lat temu, w powszechnym systemie szkolnictwa wyższego, obok uczelni „cywilnych”. Stając się równoprawnymi podmiotami, kształcą żołnierzy, policjantów, strażaków i funkcjonariuszy, lecz także studentów cywilnych. Wkład w postaci przekazywanych w tych uczelniach wartości i wiedzy oraz umiejętności powoduje sukcesywną budowę społeczeństwa, które nie jest obojętne na sprawę bezpieczeństwa narodowego. Ważnym aspektem jest ścisła współpraca pomiędzy placówkami edukacyjnymi znajdującymi się w podległości szefów różnych resortów, tj. Ministerstwa Obrony Narodowej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministerstwa Sprawiedliwości. Jest to kolejny ważny przykład potwierdzający, że służby, które są przedmiotem analizy podjętej w opracowaniu nie są luźno ze sobą powiązane. Ich wspólne działania wynikają nie tylko z wykonywania zadań *stricte* kryzysowych, czy wojennych, lecz także takich, u podłoża których leżą zagadnienia dotyczące rozwoju zdolności w zakresie bezpieczeństwa państwa, odwołujące się do domeny naukowej i dydaktycznej. Takie podejście ma także swoje dobre strony w pozyskiwaniu nowych i niezbędnych kompetencji przez członków formacji mundurowych, zwłaszcza, że obecna sytuacja bezpieczeństwa wymaga ścisłej, skoordynowanej współpracy i wymiany doświadczeń.

Niemalże każda osoba, której zainteresowania skłaniają się ku zagadnieniom funkcjonowania struktur, nie tylko związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa państwa zgodnie twierdzi, że współcześnie bardzo ważną rolę we właściwym działaniu każdej instytucji, mają kompetencje zawodowe osób w nich zatrudnionych. Często także przytaczane są słowa Erharda

Schaschla, który twierdzi, iż *przedsiębiorstwo jest tak dobre, jak dobrzy są jego ludzie* [5, s. 5]. W myśl tego słusznego twierdzenia, ważne w instytucjach są kompetencje pracowników oraz ich należyte wykorzystywanie w czasie wykonywania zadań służbowych. Trudne i odpowiedzialne wyzwania przed jakimi stają członkowie formacji mundurowych wymagają profesjonalnego przygotowania. Są one nieodłącznym elementem wykonywanego rzemiosła przez żołnierzy, policjantów, strażaków oraz funkcjonariuszy.

Wpływ właściwego poziomu edukacji członków formacji mundurowych jest widoczny we wszystkich obszarach ich funkcjonowania i jest swoistym stabilizatorem wykonywanych zadań przez podległe struktury. Odpowiednie kompetencje wpływają na podejmowanie skutecznych działań, które służą zapewnieniu bezpieczeństwa. Te „miękkie” predyspozycje są równie ważne jako czynnik siły określany w uprawnieniach i posiadanym aparacie techniczno-specjalistycznym, a odnoszącym się między innymi do stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz używania broni.

Literatura

- [1] Adamiec M., Kożusznik B., *Zarządzanie zasobami ludzkimi. Aktor – Kreator – Inspirator*, Wydawnictwo AKADE, Katowice 2000.
- [2] Armstrong S.M., *Zarządzanie zasobami ludzkimi*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Kraków 2007.
- [3] Czaja J., *Kulturowe czynniki bezpieczeństwa*, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2008.
- [4] Liberacki M., *Role żołnierzy zawodowych w misjach poza granicami kraju*, WSOWL, Wrocław 2016.
- [5] Schaschl E., *Zarządzanie na Świecie* 1995, nr 10.
- [6] Stoner J.A.F., Wankel Ch., *Kierowanie*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1996.
- [7] Tomiło J., *Leksykon dydaktyczno-wychowawczy* [w:] *Vademecum dydaktyczno-wychowawcze 2*, Biblioteczka WiW, Warszawa 1998.
- [8] Ustawa z 27 lipca 2005 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym*, DzU z 2016 r. poz. 908.
- [9] Woźnicki J. (red.), *Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r. Część I. Opis prac nad Programem rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r. i jego najważniejsze elementy*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2015.